

Arvamuse esitamine Euroopa Komisjoni määruse „Äritehingutes esinevate hilinenud maksete tõkestamise“ kohta

Lugupeetud Kalle Laanet!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust Euroopa Komisjoni määruse ettepaneku kohta seoses äritehingutes esinevate hilinenud maksete tõkestamisega. Oleme ettepanekuga tutvunud ning järgnevalt esitame kommentaarid määruse ettepaneku kohta.

1. Määruse ettepaneku artikkel 3 kohaselt kehtestatakse kõikidele ettevõtete vahelistele ja ettevõtja-riigi vahelistele tehingutele, kus riik on võlgnikuks, ühtne maksimaalne maksetähtaeg, milleks on 30 kalendripäeva alates arve või samaväärse maksetaotluse võlgniku kätte jõudmise kuupäevast, tingimusel, et võlgnik on kaubad või teenused kätte saanud. Selle tähtaja piires säilib lepingupooltel lepinguvabadus ja siseriiklikes õigusaktides võib ette näha ka lühemaid maksetähtaegsid.

Kaubanduskoda ei toeta eeltoodud muudatust ning leiab, et määruse ettepanekus peaks olema jätkuvalt maksimaalne maksetähtaeg 60 kalendripäeva ning lepingupooltel võiks olla võimalus kokku leppida ka pikemas ajas tingimusel, et selline pikendamine ei ole võlausaldaja suhtes ebaõiglane. Toetame määruse ettepanekut üksnes osas, kus 30. kalendripäeva maksetähtaeg kehtestatakse ettevõtja- riigi vahelistele tehingutele, kus riik on võlgnikuks. Üldiselt leiame, et määruse ettepanekuga ei lahendata võlgnikega seotud probleeme, sest võlad on tingitud sageli muudest asjadest. Näiteks üks ettevõtte on võlgu teisele lepingupooltele ning sellest on tekkinud nn „nõiaring“ või siis, kui pooled on leppinud kokku, et maksavad siis, kui kaup on müüdud. Järgnevalt selgitame lähemalt, miks oleme sellele muudatusele vastu.

Lepinguvabaduse ebaproportsionaalne riive

Kaubanduskoda ei poolda maksetähtaegade lühendamist, sest sellega sekkutakse liiga palju ettevõtjate omavahelistesse suhetesse, rikkudes lepinguvabaduse põhimõtet ja seades ohtu ärisuhted. Lepinguvabaduse ja

lepingupoolte käitumise mõttes ei tohiks Euroopa Liit ega riik liigselt sekkuda vabaturumajandusse. Vabaturumajandus on üks EL olulisemaid põhimõtteid. Lepingupooltel peaks olema võimalus ja õigus kokku leppida mõlemale poolele sobivates tingimustes ning pooled peaksid olema võimelised vastutama lepingus kokkulepitu täitmise eest.

Maksetega jupitamine

Euroopa Komisjoni määruse ettepanek võib tingida olukorra, kus suuremad tellimused jagatakse mitmeks väiksemaks ehk ettevõtjad hakkavad maksmisega n-ö jupitama, mis muudab tehingu oluliseks kulukamaks, kuna ettevõtja peab rohkem maksma ning see võib panna ta majanduslikkus mõttes kehvemasse seisu võrreldes kolmanda riigi ettevõtetega, kellele eeltoodud määruse ettepanek ei kohaldu. Ühtlasi see võib vähendada ettevõtte konkurentsivõimet turul, mis ei tohiks olla EL määruse ettepaneku eesmärk. Määruse ettepaneku eesmärk peaks olema ettevõtluse toetamine.

Pikem maksetähtaeg ei ole igas olukorras negatiivne

Kui lepingupooltel on vabadus leppida kokku pikemas maksetähtajas, siis võib lepingust tulla muid soodustusi teisele lepingupoolele, kes nõustus pikema maksetähtajaga kui 30 päeva. Näiteks võib pikem maksetähtaeg võimaldada ettevõtjal saada kaubahinna osas soodustust või soodsamaid tingimusi tehingu osas ja see on tellijale kasulik ja tema majanduslikku seisundit soodustav.

Lühike maksetähtaeg võib vähendada toodete valikut Eesti turul

Kindlasti muudatustega kaasneb negatiivne mõju ettevõtetele, kes müüvad aeglaselt ringlevaid kaupu, nagu elektroonika, rõivad, ehituskaubad, luksuskaubad jt. Pikemad maksetähtajad võimaldavad suuremat paindlikkust ja valikuvõimalusi nii ettevõtjatele maksetingimuste osas kui ka tarbijatele hinna osas. Ühtlasi pikemate maksetähtaegade kaudu saavad ettevõtjad pakkuda laiemat valikut kaupa ning nad ei pea keskenduma üksnes paremini müüvale kaubale, mis väiketootja kaubad ja erinevad nišitooted tahaplaanile võivad jätta ja tarbijate valikut kitsendavad. Üldiselt kauba tellimisest kuni selle realiseerimiseni kulub palju aega ning on tavaline praktika, kui lepingupooled on leppinud kokku pikemates maksetähtaegades, mis aitavad teha oste ette pikemaks perioodiks, loovad tootjatele kindluse tellimuste mahus ning aitavad hoida suuri toote mahtusid tarneaheelates. Seega eeltoodud muudatused ei mõjutaks ärisuhteid ega turu dünaamikat positiivselt, eriti ajal kui krediidi kättesaadavus ettevõtetele on konservatiivsema rahapoliitika tõttu vähenenud ning intressimäärad on kõrgel tasemel.

Täitevasutused

Määrusega kehtestatud maksetähtaegade kontrollimine on keeruline ja võimatu on tagada, et nendest tähtaegadest peetakse kinni. Tehinguid tehakse palju ja paljude tehingute puhul tekiks maksega hilinemine ning liikmesriikide täitevasutused ei suudaks neid lihtsalt hallata, sest

järelevalveasutusele ei ole teada, kas maksetega on hilinetud või mitte. Üldjuhul võlausaldaja peab sellest järelevalveasutusele teada andma ja alles siis saab järelevalveasutus haldusmenetlusega alustada. Paraku praktikas on nii, et kui üks lepingupool on nõrgemas positsioonis kui teine, siis ei taheta järelevalveasutuse poole pöörduda ja soovitakse lepingu vanaviisi täita, sest vastasel korral võib neil koostöö oma lepingupartneriga lõppeda. Lühem maksetähtaeg ei leevenda seda probleemi.

2. Määruse ettepaneku artikkel 5-s on kirjas, et kui võlgnik maksab arve tähtajast hiljem, siis edaspidi on tal kohustus tasuda ka viivist, v.a juhul, kui makseviivitus ei ole tekkinud võlgniku süü tõttu. Viivise maksmine muutub automaatseks ja kohustuslikuks kuni võla tasumiseni.

Kaubanduskoda ei toeta määruse ettepaneku artikkel 5-s kavandatud muudatust, kuna sellega piiratakse samuti lepinguvabaduse põhimõtet, mis on üldtunnustatud põhimõtte terves Euroopa Liidus. Lepinguvabaduse põhimõtte kohaselt võivad valida isikud, kellega nad astuvad võlasuhtesse, mis tingimustel astutakse võlasuhtesse ja kas üldse astutakse võlasuhtesse. Seega eeltoodud muudatus piirab lepinguvabaduse põhimõtet ettevõtjate ja ettevõtte ja riigi vahelistes suhetes. Lisaks kaasneb muudatusega meie hinnangul ülereguleerimine.

Lisaks eeltoodud säte ei võimalda täielikult või osaliselt loobuda viivisenõudest näiteks kompromissi korras. See on ettevõtjate vahel tavaline praktika, kus viivissummade osas leitakse kompromisse, mis mõlemaid lepingupooli rahuldab. Näiteks paar aastat tagasi laastas Covid-19 maailma, mis pani paljud ettevõtjad raskesse olukorda. Selles raskes olukorras tulid rendileandjad rentnikele vastu, võimaldades neile maksepuhkusi kui ka loobuti viivisenõuetest hilinenud maksete osas. Seega Kaubanduskoja hinnangul peaks ettevõtjatele selles osas jääma/säilima vaba tahe.

Liikmed on arvamusel, et täitevasutustel on väga keeruline järelevalvet teostada intresside osas ning praktikas eeltoodud ettepanek ei toimiks. Mis saab olukorras, kui üks pool ei nõua viivisintressi ja teine lepingupool ei maksa ning keegi lepingupooltest ei teavita järelevalveasutust? Sisuliselt on tegemist määruses kavandatud sätete rikkumisega.

Eeltoodud muudatused võivad tekitada ka raamatupidamislikke probleeme ning vastav tarkvara võib vajada kohandamist. Probleemaatiliseks võib osutuda ka kuupäeva ajaline määratlus, kuna pangaülekannete aeg võib varieeruda. Näiteks kui ülekanne tehakse ühest pangast teise, siis raha laekumine ühelt kontolt teisele võib võtta aega kuni ööpäeva mõningatel juhtudel isegi kauem.

Samuti tõstatasid liikmed küsimuse, mis saab olukorras kui kauba kvaliteet on halb või esinevad muud pretensioonid ning sellel põhjusel otsustatakse arve jätta maksmata või makstakse tähtajast hiljem. Komisjoni määruse ettepanekuga tutvudes me ei leidnud vastuseid nendele küsimustele.

3. Määruse ettepanek artikkel 8 näeb ette, et kui viivis hilinenud maksete eest kuulub tasumisele, siis peab võlgnik automaatselt tasuma võlausaldajale tekkivate sissenõudmiskulude eest hüvitist 50 eurot iga tehingu kohta. Võlausaldajal ei ole õigust hüvitisest loobuda ning selline kokkulepe on tühine.

Kaubanduskoda ei toeta määruse ettepaneku artikkel 8 muudatust, kuna Euroopa Liit sekkub liiga intensiivselt ettevõtjate vahelistesse suhetesse. Kaubanduskoja liikmed leidsid, et selles osas peaks säilima paindlikkus, kus võlausaldajal on õigus otsustada, kas ja millal ta nõuab sissenõudmiskulusid võlgnikult. Näiteks sellistel juhtudel tuleks arvestada võlausaldaja ja võlgniku varasemast käitumispraktikat, mis neil on ajajooksul välja kujunenud. Võlgnik ei pruugi alati halvas usus käituda võlausaldaja suhtes, kui ta maksmisega viivitab või hilineb. See võib olla tingitud ettevõtte makseraskustest, mis võib olla omakorda mõjutatud ühiskonnas toimuvast (Covid, geopoliitiline olukord jt). Samuti liikmed leidsid, et suurte tehingute puhul on 50 eurot väga marginaalne summa ning see ei täida oma eesmärki, milleks on vältida maksetega hilinemist. Samas mõnel juhul võib tehingu hind olla oluliselt väiksem kui 50 eurot ja sellisel juhul on see summa jällegi liiga suur. Seega tegemist oleks ülereguleerimisega ning seda ei ole vaja.

4. Määruse ettepaneku artikkel 13 kohaselt peavad liikmesriigid nimetama ühe või mitu täitevasutust, kes vastutab või vastutavad eeltoodud määruse täitmise tagamise eest. Ettepaneku kohaselt võivad täitevasutused võtta kasutusele meetmeid, millega tagatakse maksetähtaegadest kinnipidamine.

Määruse ettepaneku artikkel 14 kohaselt võivad täitevasutused algatada ja teha uurimisi omal algatusel või kaebuse alusel. Lisaks võivad nõuda võlgnikelt ja võlausaldajatelt kogu asjasse puutuvat teavet, et teha äritehingutes esinenud hilinenud maksetega seotud uurimisi. Neil on õigus korraldada uurimiste raames ette teatamata kohapealseid kontrole. Õigus määrata rikkumise eest trahve, algatada menetlusi ja nõuda võlgnikult rikkumise lõpetamist.

Kaubanduskoda ei toeta eeltoodud täitevasutuste loomist. Üldreeglina on lepingute sõlmimine ettevõtete jaoks vabatahtlik, mis tähendab, et vastuvõetamatute lepingutingimuste korral ei pea teine pool lepingut sõlmima. Juhul, kui eeltoodud leping on sõlmitud, siis Kaubanduskoja hinnangul on ettevõtjatel võimalus esitada kaebus lepingutingimuste rikkumise osas ning pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse, kui õigusrahu ei suudeta tagada läbirääkimiste teel Ühtlasi leiame, et eeltoodud kohustus luua täitevasutused suurendab omakorda riigi kulusid ja halduskoormust ning nende kulude tegemine ja koormuse tõstmine ei ole hädavajalik.

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Kokkuvõttes, Kaubanduskoda ei toeta Euroopa Komisjoni määruse ettepanekut, millega Euroopa Komisjon soovib võidelda hilinenud maksete vastu. Leiame, et Euroopa Komisjon ei peaks sekkuma nii detailselt ettevõtete vahelistesse suhetesse ning seega ei ole eeltoodud muudatused vajalikud. Ühtlasi soovime rõhutada, et praeguseid probleeme ei ole võimalik lahendada ei järelevalve tõhustamise ega ka kavandatud muudatuste teel. Meie hinnangul võib ettevõtjate ja ettevõtja ja riigi vaheliste suhete liiga üksikasjalik reguleerimine endaga kaasa tuua ülereguleerimise, mis ei ole antud kontekstis vajalik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/
Mait Palts
Peadirektor

Martin Lein martin.lein@koda.ee 6040071